

A Pedagógusok Szakszervezetének véleménye a *nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet módosításáról szóló BM rendelet tervezetéről* (továbbiakban: R. Tervezet)

A Pedagógusok Szakszervezete ezt a véleményt 2025. február 25-én elküldte Dargay Eszternek, a Belügyminisztérium jogi és koordinációs helyettes államtitkárának.

Részletes észrevételek

A jogalkotó R. Tervezettel kapcsolatos szándékát motiváló tényezőket érteni véljük, a tanulók egy jelentős része valóban nem a legjobb tudása szerint írja meg a mérést. Sok tanuló nem veszi komolyan a kompetenciamérést, ezért valamilyen ösztönzőt a pedagógusok jelentős része indokoltnak tartana, de az ösztönzést pozitív eszközökkel kellene elérni, nem újabb nyomasztó következményekkel, szankciókkal. Álláspontunk szerint a mért képességszint nem egyenlő a teljesítménnyel, így az osztályzatra váltással nem kapunk és közvetítünk valós képet a gyerekek iskolai teljesítményéről a gyerekek, a szülők és a középiskolák felé. Mivel kompetenciákat mérünk, kicsit olyan, mintha a ritmusérzékét, nyelvérzékét, kézügyességet osztályoznánk. Ezeket is lehet fejleszteni, de igenis nagy egyéni különbségek vannak, amiről nem a gyerek tehet. Alapvető probléma, hogy a tananyagközpontú oktatásban a kompetenciák fejlesztésére igen kevés lehetőség van az iskolákban, vagyis a mérés nem a tanultakat fogja mérni. Ahhoz, hogy jól teljesítsenek, a NAT-ot felül kellene vizsgálni tartalmilag és mennyiségileg, kevesebb ismeretet kellene kötelezően előírni, ezzel szemben több idő kellene az elmélyítésre és a kompetenciafejlesztésre.

Az értékelésnél nem érvényesül az egyéni sajátosságok figyelembevétele, nem büntethetjük a gyereket értékeléssel azért, mert ő máshol tart a fejlődésben. Ez az értékelés nem áll összhangban az egyéni fejlesztő értékelés gyakorlatának törekvésével. Sajnos a digitális méréshez gyakorló feladatok igen korlátozott számban találhatóak meg, vagy egyáltalán nincsenek, így a célzott felkészítés, gyakorlás lehetősége (ami egyébként egy "normál" dolgozat előtt lehetséges), itt nem adott. Pedagógiailag nehezen támasztható alá az, ha fenyegetéssel, büntetéssel szankcionálunk egy kompetenciát, amivel (és az azt megalapozó készséggel) egy tanuló vagy rendelkezik, vagy nem. A R. Tervezet figyelmen kívül hagyja, hogy az oktatás egy folyamat, amelynek gyermekeként eltérő tempója van, illetve azt is, hogy mi a tantervi követelmény. Az osztályzat dupla beszámítása nagymértékben ronthatja a tanuló átlagát. Nem derül ki a R. Tervezetből, hogy mikorra kerülhet be a mérés osztályzata a többi jegy közé. Amennyiben túl későn, akkor a tanulónak nem lesz esélye javítani. A középiskolai felvételi pontszámra való beszámítás erősen megkérdőjelezhető, indokolatlan következmény. Mivel a kompetenciamérés az iskolát és az oktatási rendszert is méri, sokan igazságtalannak tartják, ha a tanuló kap rossz jegyet.

Továbbá, a kompetenciamérés eredményét számos tényező befolyásolja, például az országon belüli területi különbségek, az iskola felszereltsége, a tanulói összetétel, a pedagógus, illetve szakos ellátottság az adott intézményben (gondoljunk csak például a szegregátumok iskoláira). Az iskola a lehetőségein belül a legoptimálisabban igyekszik ellátni a feladatát, kevésbé szabatosan fogalmazva „betömködi a réseket”. A szakos ellátottság hiányának következményeit miért a gyermek szenvedje el? Ha a kompetenciamérésért egy tantárgyi jegyet kap a tanuló, hellyel-közzel elfogadható annak érdekében, hogy vegye komolyabban a mérést a gyermek és a szülő is. Azonban az már súlyos aránytévesztés, hogy

annak eredményét vigye magával a felvételire. Az általános iskolában végzett munkát nem lehet egy olyan mérési eredménnyel egyenlővé tenni, ahol a gyermek számára idegen feladattípussal találkozik, sőt, a számítógép használata is nehézkes számára, mert pl. nincs birtokában ilyen eszköznek.

Más nézőpontból is igaz ez, a tanulók állítása szerint olyan ismereteket követelt a tavalyi történelem és természetismeret kompetenciamérés, amelyeknek nem volt köze az aktuális tanévben tanult tantervi követelményekhez, pl. 9. osztályban az első világháborús tananyagot kérdezte a mérés. Alaptalan és aránytévésztés, hogy az oktatásirányítás a béremeléseket követő néhány hónap elteltével azonnali eredményeket vár. Az oktatási rendszer sokkal nagyobb és tehetetlenebb rendszer, például nyugdíjas visszafoglalkoztatott tanárokkal hogyan várhatja el, hogy bármilyen mutató javuljon? A béremelés hatása körülbelül egy évtized távlatában mérhető, amennyiben a pedagógusok megbecsültségét sikerül elfogadható szinten tartani, és egyéb feltételek is rendelkezésre állnak. Ezalatt érthetjük azt is, hogy a kompetenciamérés 3 teljes napot elvesz minden osztálytól a tanításra fordítható időből, miközben az oktatásirányítás hatalmas ismeretanyag átadására kötelezi a pedagógusokat, nem pedig csak a kompetenciamérésre történő felkészítésre. Lehet a nyugat-európai és az amerikai oktatáshoz hasonlóan sokkal nagyobb súlyt adni a kompetenciamérésnek, azonban akkor a tanulóktól elvárt lexikális tudásanyagot csökkenteni, optimalizálni kellene.

Esetleg meg is lehetett volna kérdezni a pedagógusokat és/vagy az intézményeket, hogyan, milyen eszközökkel motiválhatják a tanulókat arra, hogy vegyék komolyabban a kompetenciamérést. Felmerülnek továbbá a R. Tervezet bevezetésével kapcsolatos további kérdések is.

- Az adott év nyolcadik évfolyamán tanulók eredményeit beszámítják-e a felvételi eljárásba? (Ez gyakorlatilag nem kivitelezhető, hiszen a felvételi eljárás lezárul addigra, amikor ők írják a kompetenciamérést).
- Minden évfolyam eredménye beleszámít a felvételibe?
- A természettudomány eredményét a hetedik-nyolcadik évfolyamon a négy tantárgy közül melyikbe számítják majd bele (fizika, kémia, biológia vagy földrajz)?
- Ha ezt tantárgyanként egyenlő eséllyel szeretnénk figyelembe venni, akkor minden tantárgyból más-más napon kellene íratni a kompetenciamérést. A tanulók az iskolákban két témazárónál többet nem írhatnak egy napon, ami általános iskolában 2×45 percet jelent. A kompetenciamérés is felér egy-egy témazáróval.
- A matematika eredménye a legtöbb tanulónál fals, hiszen minden alkalommal a magyar után kerül sorra. Addigra a tanulók - különösen a felnövekvő alfa generáció - beleunnak az egészbe, a legjobbakat kivéve találgatnak, kattintgatnak csupán.
- Kompetenciamérésre irányuló hatásvizsgálatot kellene végezni abban az irányban, vajon eredményesebb lenne-e a mérés, ha feladatcsoportonként visszajelzést kapnának a tanulók a válaszaikról, illetve megoldható lenne-e, hogy feladatcsoportonként léphessenek csak vissza a válaszaikat átnézni, és ne lehessen a teljes feladatsort újra átnézni.
- Mivel a mérési azonosítóval szerepelnek a mérésekben, felmerül a kérdés, hogy a mérési azonosítókat át kell váltani nevekre?
- Mi történik akkor, ha valaki valamely okból nem írja meg a mérést, a pótnapon sem? Neki akkor nem számít bele sehová ez a jegy/pontszám? Ezzel hátrányt vagy akár előnyt is szerezhet a többiekhez képest.

- Mi a helyzet az idegen anyanyelvűekkel? Ők eleve hátrányból indulnak a méréseken és ezt a hátrányt még súlyosbítja is az új rendszer.
- Ki, mely szerv garantálja a mérés tisztaságát, hogyan ellenőrzik? Hogyan tudják kiküszöbölni, hogy ne legyen olyan iskola, amelyik segíti a tanulóit a megoldásokban?
- Hogyan biztosíthatók az egyenlő esélyek? Az új rendszerben a gyerekek mérési eredményének sikeressége még fontosabb lesz, mint az eddigiekben volt: eddig csak az iskolákra vetett/nem vetett jó fényt az elért iskolai eredmény. Innentől kezdve, ha a módosítás megvalósul, ez már a gyerekek "bőrére" megy.

Összegzés

Fenti okokra tekintettel nem tartjuk elfogadhatónak az országos kompetenciamérés eredményeinek osztályzatokká, illetve felvételi pontokká alakítását.

- Szögezzük le, hogy az országos kompetenciamérés az iskolák (intézményi szint) értékelésére létrejött rendszer, a tanulásirányítási folyamatok eredményességével és hatékonyságával van kapcsolatban, az eredményeknek a tanulók iskolai értékelésében való felhasználása funkcióidegen.
- Az országos kompetenciamérés ugyan egy fejlett mérési eszközöket és szakmailag hiteles elméleti háttérrel (modern tesztelméletet) alkalmazó mérési rendszer, azonban súlyosan jelentkezik benne az ilyen rendszerek egy kivédhetetlen problémája: rendkívül nagyok a tanulók szintjén jelentkező mérési hibák. Ezek ma kiküszöbölhetetlenek, a mérés természetéből fakadnak. Az, hogy az eredmények a tanulók sorsát befolyásolják, mérhetetlenül igazságtalan lenne.
- Az országos kompetenciamérést a tanulók minden évben májusban írják, addigra a középiskolai felvételi eljárás már régen lezárul, és a jegyek évvégi zárása is igen közel van. Ez a pontszámként való figyelembevételt lehetetlenné teszi, és az is valószínűtlen, hogy a jegyek lezárásáig elkészülne a kiértékelés. Ha mégis sikerülne – a gépi feldolgozás előnyeit kihasználva – gyorsan az iskolák rendelkezésére bocsátani az eredményeket, akkor sem lenne mód a javításra olyanok számára, akik a mérési hiba nagysága miatt kerülnek indokolatlanul rossz helyzetbe. Ez elsősorban a 4., 11. évfolyamok tanulóit sújtaná.
- A tavalyi mérések eredményei jelenleg is ideiglenesként vannak feltüntetve. Hogyan gondolják, hogy ideiglenes eredményekre osztályzatot adnak?
- Amennyiben a tesztrási időszakot lényegesen előbbre hozzák, az lehetetlenné tenné az évek során végzett kompetenciamérésekkel történő összehasonlítást.
- Az, hogy az érdemjegyek megállapítását nem a tanár tenné, hanem egy központi mérés eredménye lenne, tovább csökkentené a tanári autonómiát.
- A nemzetközi tapasztalatok szerint számolni kell minden ilyen helyzetben a „tesztre tanítás” „stratégiájának” jelentős tényezővé válásával, ami sok szempontból káros jelenség az oktatási rendszerekben.
- Ez a külön felkészítés éppen azt a célt teszi lehetetlenné, amire a kompetenciamérés létrejött: az iskolai pedagógiai munka eredményességének mérését, a hiányosságok láthatóvá tételét, amely kijavításukat segítheti.
- Ha egy tantermi mérésnek nagy a jelentősége, az nagyban megnöveli a csalás esélyét is, ami mind a mérések eredeti célja, mind a továbbtanulás lehetősége szempontjából nagyon káros.
- Amint más szervezetek és szakértők is rámutattak, az intézkedés az esélyegyenlőtlenségek növekedésével járna. Amellett, hogy a „tesztre tanítás” a jobb szociális helyzetű tanulókkal

foglalkozó iskolákban lesz erősebb, és a jobb anyagi lehetőségekkel rendelkező szülők az iskolán kívül is meg tudják valósítani a felkészülés segítségét, arra is fel kell hívni a figyelmet, hogy a teszteléses szituációk az alacsonyabb társadalmi státuszú szülők gyermekeit erősebben frusztrálják.

- Az esélyegyenlőtlenség növelésétől függetlenül sem lehet eltekinteni attól, hogy egy ilyen nagy téttel bíró, elkerülhetetlen mérés sok tanuló számára veszélyes mentális terhet jelent; ezzel a jelenséggel már most is találkozunk a fontos, de jelenleg még elkerülhető központi felvételi kapcsán.
- Az oktatási kormányzat egy olyan időszakban vet fel egy újabb, a kvantitatív módon, osztályzatokkal való értékelés erősödését, megszilárdítását szolgáló intézkedést, amikor a világban egy ezzel ellentétes tendencia érvényesül a leginkább. A tanulók pedagógiai értékelése egyre inkább kvalitatív jellegűvé válik, az iskolából fokozatosan eltűnik a minősítő jellege, motivációs szerepe egyre inkább a belső motivációkat erősíti. Mindezekkel az elvekkkel a tervezett intézkedés szembemegy.
- Az OKM feladata alapvetően az volt, hogy a mindenkori oktatási kormányzat felé jelzéssel éljen, hogy mely intézményeknél milyen beavatkozásra van szükség, és ebben az államnak/fenntartónak milyen felelőssége van. A R. Tervezet kifejezetten abba az irányba mutat, hogy e felelősség alól az oktatásirányítás, illetve a kormány ki kíván bújni.

Budapest, 2025. február 25.

